

آموزش مسایل جنسی به کودک و نوجوان

(پاسخ‌های مناسب برای سؤال‌های کودکان)

نوشته‌ی

دکتر مصطفی تبریزی

دکتر زهرا ترابی

با مقدمه‌ی دکتر مهناز استکی

انتشارات فراروان

روان‌شناسی، فراروان‌شناسی و عرفان

فهرست مطالب

مقدمه	۹
پیش‌گفتار	۱۱
فصل اول: ضرورت و اهمیت آموزش مسایل جنسی به کودکان	
نبودن آموزش مناسب جنسی برای کودکان	۱۷
خانواده‌ها هیچ برنامه‌ای برای آموزش جنسی کودکان خود ندارند	۱۸
اهداف آموزش جنسی	۱۸
اصول آموزش جنسی	۱۹
آموزش جنسی را چه کسانی باید ارائه دهند؟	۲۰
مناسب‌ترین سن برای آغاز آموزش جنسی به کودکان	۲۱
درک کودک از جنسیت در مراحل مختلف رشد	۲۲
مراحل مختلف هویت جنسی در کودکان	۲۹
نقش جنسی	۳۰
خانواده و مسایل جنسی کودکان	۳۱
نقش خانواده در تربیت جنسی کودکان	۳۲
پیشگیری از بیداری احساس جنسی پیش از موقع	۳۳
نقش مدرسه	۳۶
نقش همسالان و دوستان	۳۶
نقش رسانه‌های ارتباط جمعی	۳۷
رعایت اخلاق جنسی در خانواده	۳۷

فصل دوم: آموزش های اولیه‌ی جنسی به کودکان

- فرصت مناسب برای آموزش ۴۳
- نحوه‌ی صحیح انتقال دانش جنسی به کودک ۴۴
- خودآگاهی جسمانی ۴۴
- تفاوت بین «لمس امن» و «لمس نا امن» ۴۷
- آموزش تفاوت‌های دو جنس ۴۸
- در زدن برای ورود به اتاق ۴۸
- آموزش مفهوم خصوصی ۴۹
- بازی با همسالان و دکتر بازی ۴۹
- تمایز میان رفتارهای بهنجار و نابهنجار جنسی ۵۱
- دست زدن به آلت تناسلی در کودکان ۵۲
- هنگامی که کودک نوپا شروع به لمس کردن اندام تناسلی خود می‌کند ۵۳
- در چه کودکانی دست زدن به آلت تناسلی کم‌تر دیده می‌شود؟ ۵۶
- دست زدن کودک به آلت تناسلی خود در مکان‌های عمومی ۵۶
- عوامل مؤثر در دست زدن به آلت تناسلی در کودکان ۵۷

فصل سوم: پرسش‌های جنسی کودکان و پاسخ‌های مناسب برای آنها

- برخی از سؤالات جنسی کودکان و پاسخ‌های مناسب ۶۳
- بیماری ایدز ۷۳

فصل چهارم: سوءاستفاده‌ی جنسی از کودکان

- آگاه‌سازی کودک نسبت به سوءاستفاده‌ی جنسی ۷۷
- ضرورت آموزش کودکان برای جلوگیری از آسیب جنسی ۷۸
- پیشگیری و مقابله با آزار جنسی ۷۹
- چرا کودکان سوءاستفاده‌ی جنسی را افشا نمی‌کنند؟ ۸۰

- تأثیر سوءاستفاده‌ی جنسی بر فرد ۸۱
- تأثیر سوءاستفاده جنسی از کودک، بر خانواده ۸۲
- ویژگی‌های کودکانی که مستعد سوءاستفاده‌ی جنسی هستند ۸۲
- تشخیص سوءاستفاده‌ی جنسی ۸۳
- چند توصیه‌ی مفید، برای رفتار با کودکی که مورد سوءاستفاده‌ی جنسی ۸۴
- تربیت پیشگیرانه ۸۵
- توصیه‌هایی به والدین برای مقابله با آزار جنسی کودکان ۸۹

فصل پنجم: تربیت جنسی در نوجوانی

- نوجوان و تربیت جنسی ۹۳
- محتوای آموزش جنسی به نوجوانان ۹۵
- تعریف بلوغ ۹۶
- تغییرات فیزیکی ناشی از بلوغ ۹۷
- نشانه‌ها و ویژگی‌های اولیه و ثانویه‌ی جنسی ۱۰۰
- بلوغ در دختران ۱۰۱
- بلوغ در پسران ۱۰۵
- مراحل بلوغ ۱۰۶
- تأثیر بلوغ زودرس و دیررس در نوجوانان ۱۰۷
- تناسب بدن در نوجوانی ۱۰۹
- بلوغ و مسایل جنسی ۱۱۰
- بلوغ و مسایل رفتاری و روانی ۱۱۱
- بلوغ و رشد شناختی ۱۱۲
- بلوغ و رشد اجتماعی ۱۱۷
- پژوهش جیمز مارسیا در زمینه‌ی هویت‌یابی ۱۲۰

۱۲۱	نوجوان و خانواده
۱۲۵	روابط با همسالان
۱۲۵	اینترنت و نوجوانان
۱۲۷	سلامت جسمی نوجوان و بیماری‌های آمیزشی
۱۲۹	شایع‌ترین بیماری‌های آمیزش جنسی
۱۲۹	بیماری HIV و علایم آن

فصل ششم: نتیجه‌گیری

۱۳۳	سخن آخر
۱۳۵	منابع فارسی
۱۳۹	منابع انگلیسی

نبودن آموزش مناسب جنسی برای کودکان

آموزش جنسی یکی از موضوعات مهم در حوزه‌ی تربیت است و در چگونگی شکل‌گیری شخصیت انسان نقش مهمی دارد و بر افکار، عواطف و رفتارهای انسان تأثیرگذار است. با وجود اهمیت این موضوع به‌ویژه در کشور ما، همان‌گونه که قبلاً اشاره شد، برنامه‌های آموزشی مدون و مناسبی در این زمینه وجود ندارد و اغلب نوجوانان آگاهی‌های جنسی را از منابع نامناسب و با روش‌های نادرست کسب می‌کنند و به همین جهت اطلاعات کافی و صحیح درباره‌ی این موضوع ندارند.

اگر این آموزش‌ها دیرنگام، ناکافی و غیرواقعی باشند، نمی‌توانند مفید واقع شوند. به همین دلیل چنان‌چه پدر و مادر بتوانند به پرسش‌ها و کنجکاوی‌های جنسی فرزندان خود پاسخ‌های مناسب و سنجیده بدهند، می‌توانند مانع از انحراف فکری، سرکوب جنسی و مخفی‌کاری آنان که تبعات بسیار بدی می‌تواند داشته باشد، شوند.

تحقیقات بسیار زیادی انجام شده است که نشان می‌دهد آموزش جنسی مناسب، مانع رفتارهای غیرمسئولانه می‌شود و در واقع اثری بسیار مثبت دارد. برخی پژوهشگران در ایران اظهار داشته‌اند که هر چند والدین، مربیان و مشاوران مدارس به‌عنوان عناصر اصلی آموزش محسوب می‌شوند، ولی برخی موانع هم‌چون خجالت والدین، معلمان و مشاوران، عدم هماهنگی بین والدین و مدارس در ارائه‌ی اطلاعات، کم بودن اطلاعات آن‌ها، باعث شده است تا وسایل ارتباط جمعی هم‌چون رایانه و اینترنت، فیلم و لوح‌های فشرده جای افراد

اصول آموزش جنسی

- در ارائه‌ی اطلاعات جنسی به کودکان و نیز ایجاد شرایط مناسب برای تربیت جنسی، دستورالعمل‌های کلی را باید در نظر گرفت.
- به سؤالات و کنجکاو‌های جنسی کودک باید متناسب با سن و میزان درک وی پاسخ داد و ویژگی‌های عاطفی و روانی او را در نظر گرفت.
- آموزش‌های خود را بر اساس آداب و رسوم اجتماعی، فرهنگی و مذهبی، به گونه‌ای به کودک انتقال دهید که او دچار تناقض نشود و بهداشت روانی‌اش لطمه نبیند. فرزندتان را با زندگی و ارزش‌های واقعی آشنا کنید و از خرافات دوری کنید.
- محیطی امن و آرام ایجاد کنید که در کمال راحتی و صمیمیت به سؤالات کودکان پاسخ مناسب داده شود. سعی کنید هنگام صحبت در مورد مسایل جنسی، خوشرو و راحت باشید و از ایجاد جوئی تهدیدکننده و یا احساس شرمساری و خجالت اجتناب کنید. فارغ از هرگونه قضاوت باشید.
- به هیچ عنوان در مقابل سؤالات و رفتارهای جنسی کودک از کلماتی که بار منفی دارد (بد است، زشت است، گناه دارد، کثیف است) استفاده نکنید، زیرا احساس شرم و گناه به کودک منتقل می‌شود و این مسأله در مسایل جنسی بزرگسالی‌اش، یعنی برقراری یک رابطه‌ی خوب و درست با همسرش تأثیر می‌گذارد.
- کودک تا قبل از سن ۱۲ سالگی به تفکر انتزاعی دست نیافته است، بنابراین صحبت‌ها و پاسخ‌های شما باید عینی و ساده باشد تا کودک آن‌ها را درک کند. سعی کنید برای توضیح مسایل از مطالب و منابع ملموس مثل عکس و فیلم زندگی حیوانات استفاده کنید.
- برای توضیح مطالب سعی کنید از همان اصطلاحاتی استفاده کنید که کودک با آن آشنا است. هم‌چنین از افراط و تفریط بپرهیزید و توضیح اضافه ندهید.

مسئول در آموزش را گرفته و دوستان و همکلاسی‌ها منابع قابل دسترس‌تری تلقی شوند. (اسماعیلی، ۱۳۸۶)

خانواده‌ها هیچ برنامه‌ای برای آموزش جنسی کودکان خود ندارند

پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهند کودکانی که درباره رشد و بلوغ جنسی خود اطلاعات صحیح و متناسب با توان فکری خود دریافت می‌کنند، به‌طور قابل توجهی تجربه‌ی ملموس جنسی خود را از لحاظ سنی به‌تعویق می‌اندازند. درحالی‌که کودکانی که به دلایل مختلف، اطلاعات اشتباه، ناقص و واهی دریافت می‌کنند، یا حتی در ناآگاهی کامل به سر می‌برند، در اثر کنجکاو‌ی زیاد برای رسیدن به پاسخ پرسش‌های خود، در سنین بسیار پایین‌تری دست به تجربیات جنسی می‌زنند (رافمن، ۲۰۰۲)

اهداف آموزش جنسی

- دوره‌های آموزش جنسی به دنبال اهدافی نظیر موارد زیر است:
- کاهش میزان اطلاعات نادرست در این زمینه
 - کاهش بروز بیماری‌های واگیردار جنسی
 - جلوگیری از آزار جنسی و سوءاستفاده‌ی جنسی از کودکان و نوجوانان
 - جلوگیری از بارداری‌های ناخواسته
 - فراهم آوردن چارچوب اخلاقی برای ابراز احساسات جنسی
 - کمک به نوجوانان برای این‌که درباره‌ی نقش زنان و مردان در جامعه سؤال کنند و درباره‌ی آن بیندیشند.
 - کمک به نوجوانان و جوانان برای تصمیم‌گیری مناسب درباره‌ی مسایل جنسی
- پرورش هویت جنسی مطلوب، سالم‌سازی روابط جنسی و پیشگیری از انحرافات جنسی